

EĞİTİM PAKETİ

EĞİTİM PAKETİNİN AMACI:

Eğitim paketi, alt ortaokul öğrencilerinin ve diğer paydaşların velileri ve öğretmenlerinden oluşan hedef gruba ilişkin konularda Çocuk Koruma Kanunu ve eleştirel düşünme konusunda farkındalık yaratmayı hedeflemektedir. Eğitim paketi, Çocuk Hakları ve Korunmasının temelleri hakkında bir sunumun yanı sıra çocuk haklarını eğitmek için eleştirel bir düşünme yaklaşımı içerecektir.

EĞİTİM PAKETİNİN İÇERİĞİ:

Eğitim paketi, insan haklarının nasıl ve ne zaman ortaya çıktığına dair genel ve özel bilgileri; insan haklarının genel yapısı; ayrı bir kategori olarak çocuk haklarının doğumu / bölünmesi; çocuklar için özel haklara sahip olma ihtiyacını içerir.

Uluslararası Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin dört ilkesinden başlayarak uygulamadaki çocukların hakları ve uygulanabilirlikleri özel bir odaklanmayla yansıtılacaktır, özel olarak çocukların katılım ilkesi paket ile çocukların kendi haklarını geliştirmek ve korumak için girişimde bulunmaları için fikirlerin sunulmasına odaklanacaktır.

Çocuk haklarına uymama veya sıklıkla şiddet ve diğer potansiyel tehlikeleri beraberinde getiren hak ihlali tartışmalarına özellikle vurgu yapılacaktır. Okullardaki şiddet sorunları / olgusunu, bedensel ceza, uyuşturucu kullanımı, dijital istismar, radikalizm ve aşırılık vb. İle başa çıkmaya eleştirel bakış.

İNSAN HAKLARI TARİHİ

Pek çok insan, insan hakları mevzuatının geliştirilmesini yirminci yüzyılın en büyük başarılarından biri olarak görüyor. Ancak kişilerarası ilişkilerin düzenlenmesi, insanlığın erken tarihiyle başlar. İnsan hakları ve özgürlükleri, zamanın düşünürleri ve liderleri tarafından oluşturulan kanunlar, dini normlar ve yerel yasalar temelinde düzenlenmiştir.

İnsanlar arası eşitsizlik iki toplumsal gruba ayrılarak tüm haklara sahip ve hiçbir hakka sahip olmayanlar grubuna ayrılarak çok belirgin hale geldi.

Modern dönemden günümüze kadar geniş kapsamlı ve küresel uygulanabilirliğe sahip geniş bir insan hakları yelpazesi gelişmiştir.

İnsan haklarının temel ilkeleri şunlardır:

YAŞAMA HAKKI

EŞİTLİK VE

ÖZGÜRLÜK

“ÇOCUK HAKLARI” SÖZLEŞMESİNİN 4 GENEL İLKESİ

Çocuk Hakları Sözleşmesindeki çocuk hakları dört temel ilkeyi yansıtır:

- 1 Ayrım gözetmeme (Madde 2):** Tüm haklar ayırım yapılmaksızın tüm çocuklar için geçerlidir. Devletin çocukları her türlü ayrımcılıktan koruma yükümlülüğü vardır.
- 2 Çocuğun yüksek yararı (Madde 3):** Çocuklarla ilgili tüm eylemlerde belirleyici faktör, onun en yüksek yararı olmalıdır. Her durumda, çocuğun yüksek yararı, ilgili yetişkinlerin (örneğin: ebeveynler, öğretmenler, veliler) çıkarlarına göre önceliğe sahiptir. Ancak, çocuğun yüksek yararı nasıl belirlenecek sorusu belirlenmesi zor ve tartışmaya açık kalır.
- 3 Yaşama ve gelişme hakkı (Madde 6):** Çocuğun yaşama hakkı inkar edilemez haktır ve devlet çocuğun hayatta kalma ve gelişmesini sağlamakla yükümlüdür. Bu, çocukların ölüme veya müebbet hapis cezasına çarptırılmayacağı anlamına gelir.
- 4 Çocuğun görüşlerine saygı duymak (Madde 12):** Çocuğun kendisini etkileyen herhangi bir konuda fikir beyan etme ve fikrinin dikkate alınma hakkına sahiptir.

İNSAN HAKLARINA İLİŞKİN TEMEL ARAÇLAR VE SÖZLEŞMELER¹

Uluslararası insan hakları sözleşmeleri;

Uluslararası Çocuk Hakları Sözleşmesi;

Doğuştan gelen haysiyetin tanınması ve insanlık ailesinin tüm üyeleri için eşit ve değiştirilemez hakların tanınması, dünyada özgürlük, adalet ve barışın temelidir.

Giriş, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi

İnsan haklarına, evrensel ve ebedi olarak eşit bir şekilde tüm insanlar sahiptir.

İnsan hakları evrenselidir: Onlar her daim dünyanın neresinde olursa olsun tüm insanlar için hep aynı kalır. Bir ülkenin vatandaşı olduğunuz için değil, insan ailesinin bir üyesi olduğunuz için insan haklarına sahiptir. Bu da, yetişkinler gibi çocukların da insan haklarına sahip olduğu anlamına gelir.

İnsan hakları devredilemezdir: Artık bu hakları kaybedemezsin, insan olmayı bırakmadıkça.

İnsan hakları ayrılmazdır: Hiç kimse "Daha az önemli" veya "mecburi değildir" diye senden bir hakkını alamaz.

İnsan hakları birbirine bağlıdır veya tamamlayıcıdır: İnsan hakları birlikte bir tamamlayıcı kadroyu oluşturur. Örneğin, çocukların / gençlerin ifade özgürlüğü haklarından doğrudan etkilenen konularda karar alma sürecine katılma fırsatı, başkalarıyla arkadaşlık kurma, eğitim alma hatta hayatta ihtiyaç duyulan şeyler hakkında kararlar alma.

Çocukların Sözleşmesi olarak da bilinen "Çocuk Hakları" Sözleşmesi, çocuğu 18 yaşın altındaki tüm insanlar olarak tanımlar ve çocuğun insan haklarından tam olarak yararlandığını doğrular. Sözleşme çocuk haklarıyla ilgili 54 maddeden oluşur ve çoğu zaman "Üç P" olarak bilinen üç genel kategoriden

---

¹ İnsan Hakları ile ilgili Birleşmiş Milletlerin Temel Sözleşmeleri, <https://www.crc.a1/sites/default/files/publications/Deklarata%20Universale%20e%20te%20Drejtave%20te%20Njeriut%20%281948%29.pdf>

"Soykırımın Önlenmesi ve Cezalandırılması Hakkında" Sözleşme, "Mültecilerin Statüsüne İlişkin" 1948, "Kölelelik" ile ilişkin 1951 Sözleşmesi, 1926, protokol ile değiştirilen, 1953 "Medeni ve siyasi haklara ilişkin" Uluslararası Sözleşmesi, "Her türlü ırk ayrımcılığının ortadan kaldırılması" 1966 Uluslararası Sözleşmesi, "Savaş Suçlarına ve İnsanlığa Karşı Suçlara Kanuni Zamanasını Sınırlaması Uygulanmamasına Dair" 1966 Sözleşmesi, "Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi" 1968 Sözleşmesi, "İşkenceye ve Diğer Zalimane, Gayriinsani veya Küçültücü Muamele veya Cezaya Karşı" 1979 Sözleşmesi, "Çocuk Haklarına Dair" 1984 Sözleşmesi, "Tüm Göçmen İşçilerin ve Aile Fertlerinin Haklarının Korunmasına Dair" 1989 Sözleşmesi, "Engellilerin Haklarına İlişkin" 1990 Sözleşmesi, 2006. Not: Tarih, sözleşmenin Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından kabul edildiği yılı ifade eder.

oluşur:

Koruma (protection), çocukların güvenliğini garanti eden ve suistimal, ihmal ve sömürü gibi belirli konuları kapsar.

Bakım (provision), Çocuğun özel gereksinimlerini kapsar, örneğin: Eğitim ve sağlık bakımı.

Katılım (participation), Çocuğun yetişkinliğe yaklaşırken karar verme ve topluma katılma kapasitesinin geliştiğini kabul eden.

İnsan hakları birbirine bağlıdır veya tamamlayıcıdır: İnsan hakları birlikte bir tamamlayıcı kadroyu oluşturur. Örneğin, çocukların / gençlerin ifade özgürlüğü haklarından doğrudan etkilenen konularda karar alma sürecine katılma fırsatı, başkalarıyla arkadaşlık kurma, eğitim alma hatta hayatta ihtiyaç duyulan şeyler hakkında kararlar alma.

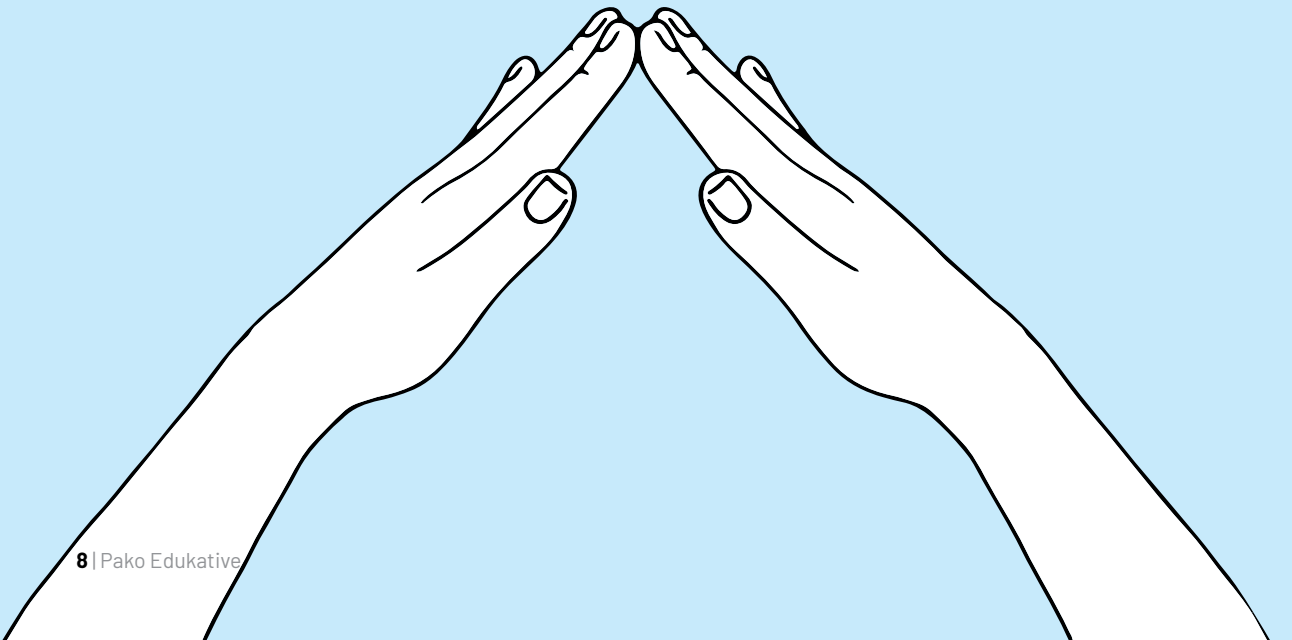

PEKI YA KOSOVA'DA ÇOCUKLARI VE HAKLARINI HANGI YASA KORUR?

Temmuz 2020 yılında, çocukları her türlü fiziksel ve zihinsel şiddet, istismar, kötüye kullanma, faydalanma, ihmal veya çocuğun hayatını, güvenliğini, sağlığını, eğitimini ve gelişimini korumayı amaçlayan Çocukların Korunması Yasası yürürlüğe girmiştir.

Bu Yasa, Kosova Cumhuriyeti Resmi Gazetesinin internet sitesinde aşğıdaki bağlantıdan ulaşabilirsiniz:

<https://gzk.rks-gov.net/ActDetail.aspx?ActID=20844>

ELEŞTİREL DÜŞÜNMEYİ TEŞVİK ETMEK İÇİN SORU VE CEVAPLAR

1. Okullarda şiddet nedir?
2. Okullarda şiddetten nasıl korunabiliriz?
3. Okulda arkadaşlarımıza zorbalık yapmalı mıyız?
4. Fiziksel cezalandırma nedir?
5. Biz çocuklarda fiziksel ceza kötü etkiler mi?
6. Kosova'da fiziksel ceza yasalar gereğince yasak mıdır?
7. Neden bazı öğretmenler fiziksel ceza kullanımına hala karşı koyamıyor?
8. Bazı kişiler fiziksel cezanın eğitimimizin ve kültürümüzün bir parçası olduğunu düşünüyor. Kosova'da bu yaklaşım değiştirilmeli midir?
9. Uyuşturucu maddeler nelerdir?
10. Kendimize zarar veren olumsuz olgular hakkında neden merak etmeliyiz?
11. Müzik ile eğlenirken, uyuşturucu modern birşey olarak mı görülür? Eğer onlar kullanırsa bu çocukları veya kişileri daha modern mi gösterir?
12. Eğer uyuşturucu kullanırsak ne yapmalıyız?
13. Radikalizm ve Aşırıcılık nedir?
14. Çocuk istismarı nedir ve neden olur?
15. Çocuğun ailesi, arkadaşı, öğretmeni veya yaşadığı ortamı çocuğun istismara maruz kaldığının belirtilerini nasıl tespit edebilir?
16. Dijital istismarın ne olduğunu biliyor muyuz?
17. Dijital istismar nasıl önlenir?
18. Bizim veya etrafımızdaki toplumun yaşadığı şiddet için yardım almamız ve nerden almalıyız?

OKULLARDA ŞİDDET NEDİR?

Okullarda şiddet birçok şekilde ortaya çıkabilen süreçtir ve tüm çocuklar belli şekildeki şiddette maruz kalma anları ile risk altındadır.

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) şiddeti şu şekilde tanımlar: "fiziksel güç veya iktidarın kasıtlı bir tehdit veya gerçeklik biçiminde kendisine, bir başkasına veya bir grup yada topluluğa uygulanması sonucunda maruz kalan kişide yaralanma, ölüm ve psikolojik zarara yol açması ya da açma olasılığı bulunması" olarak tanımlanmaktadır.²

Okullarda şiddet türleri fiziksel, zihinsel, cinsel ve ihmal şekillerinde olabilir.

Fiziksel şiddet - Zarar verme, yaralanma, sakatlık veya ölüme neden olma potansiyeline sahip kasıtlı fiziksel güç kullanımı.

Cinsel şiddet - Kendi öz rızasını vermeyen veya kabul etme veya reddetme durumunda olmayan bir mağdura karşı işlenen veya teşebbüs edilen bir cinsel eylemi içerir.

Psikolojik şiddet(duygusal veya ruhi istismar olarak da bilinir) - Başka bir kişiye zihinsel veya duygusal olarak zarar vermek veya başka bir kişi üzerindeki kontrol uygulamak amacıyla kullanılan sözlü ve sözsüz iletişimi içerir.

İhmal - Kendi bakımını yapamayan bir kişiye yönelik bakımını sağlama sorumluluğu olan ancak bunu yapmayan bir tür istismardır.

Yukarıda belirtilen tüm bu şiddet türlerinin çeşitli araştırmalar³ sonucunda okullarda mevcut olduğu kanıtlanmıştır. Yani bir anlamda, okullarda ayrı bir şiddet kategorisi olarak değil de tüm bu şiddet türlerinin mevcut olduğu bir ortamdan bahsedebiliriz. Bu yüzden, bu şiddet türlerini tanıyıp tespit etmemiz ve bu ilişkin davranışlarının ne mağduru ne de buna sebep olmamak için bunları bilmek ve ayırt etmek önemlidir.

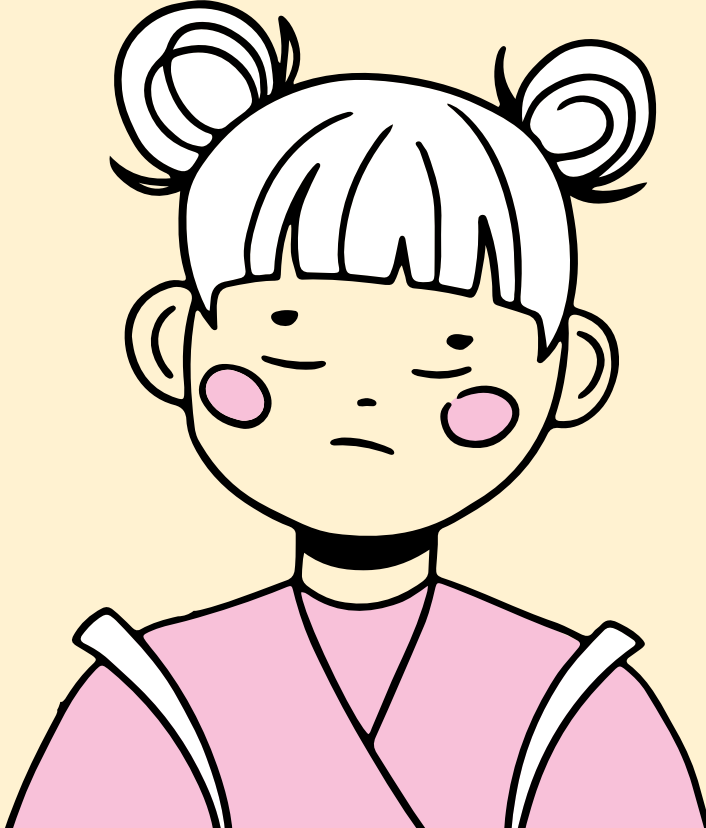
Şiddet genelde, taciz, alay etme, aşağılama gibi bir sebep veya kaynakla başlar daha sonrasında bir kişi veya gruba yönelik ayrımcı davranış ile takip eder ardından aralarında çatışmaya ve daha sonrasında şiddetin uygulanması ile sonuçlanır. Bir bakıma, bu birbirine değen birer çark gibi gösterilebilir, her bir çarkın baskısı ile şiddetin daha da artmasına sebep olur. Maalesef çocuklar doğrudan veya dolaylı olarak bundan etkilenmektedir.

2 BÖLÜM 1 - Okul ve toplumda şiddetin önlenmesi-Kosova'da ilk okullarda kenttaşlık eğitimi öğretmenleri için destekleyici malzemeler, sayfa 22

3 Okullarda güvenlik 2015-2018, Priştine Belediyesinin platform hazırlama baz belgesi, sayfa 5.

Çocuğa yönelik şiddet, mağdurun ve failin kişisel özelliklerinden, meydana gelen kültür ve fiziksel çevreden etkilenerek farklı biçimler alır ve bir dizi farklı faktörden etkilenir. Ancak, okullarda meydana gelen şiddetlerin büyük bir bölümü çeşitli sebepten dolayı rapor edilmeden kaldığı gözönünde bulundurulmalıdır. Sebeplerden biri korkudur: pek çok çocuk onlara yönelik fiziksel veya zihinsel şiddet olaylarını rapor etmekten korkar veya istismarı yada şiddet olaylarını nasıl ve nereye rapor etmeleri konusunda doğru bilgiye sahip değildir.

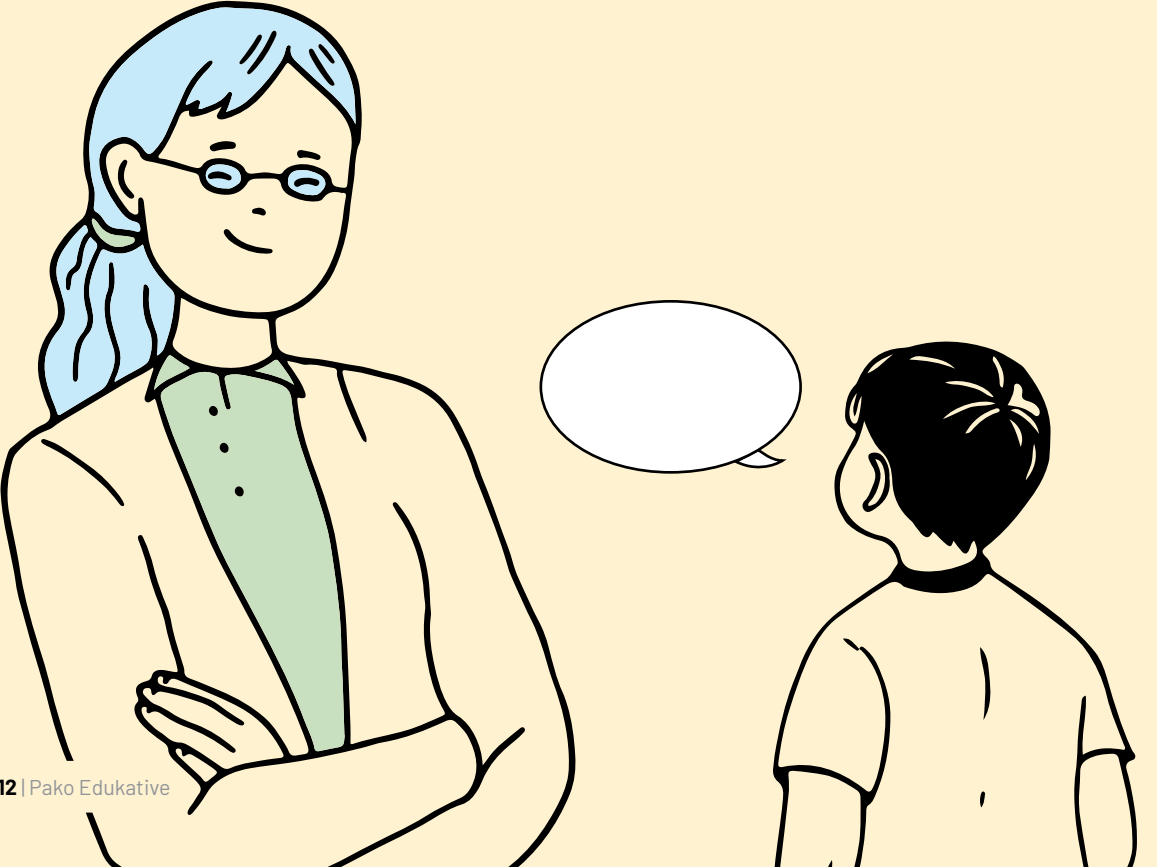
Şiddete sebep olan neden veya etgenler bireysel olabileceği gibi ailesel veya toplumsal sebeplerden meydana gelebilir, en sonucusu savaşın sonuçları, sosyal- ekonomi eşitsizlikler, şehirleşme ve aşırı nüfus artışı, hızlı ekonomi ve teknolojinin gelişmesi, silah bulundurmak vb. ile bağlı olabilir.

OKULLARDA ŞİDDETEN NASIL KORUNABİLİRİZ?

Okullarda şu şekilde korunabiliriz:

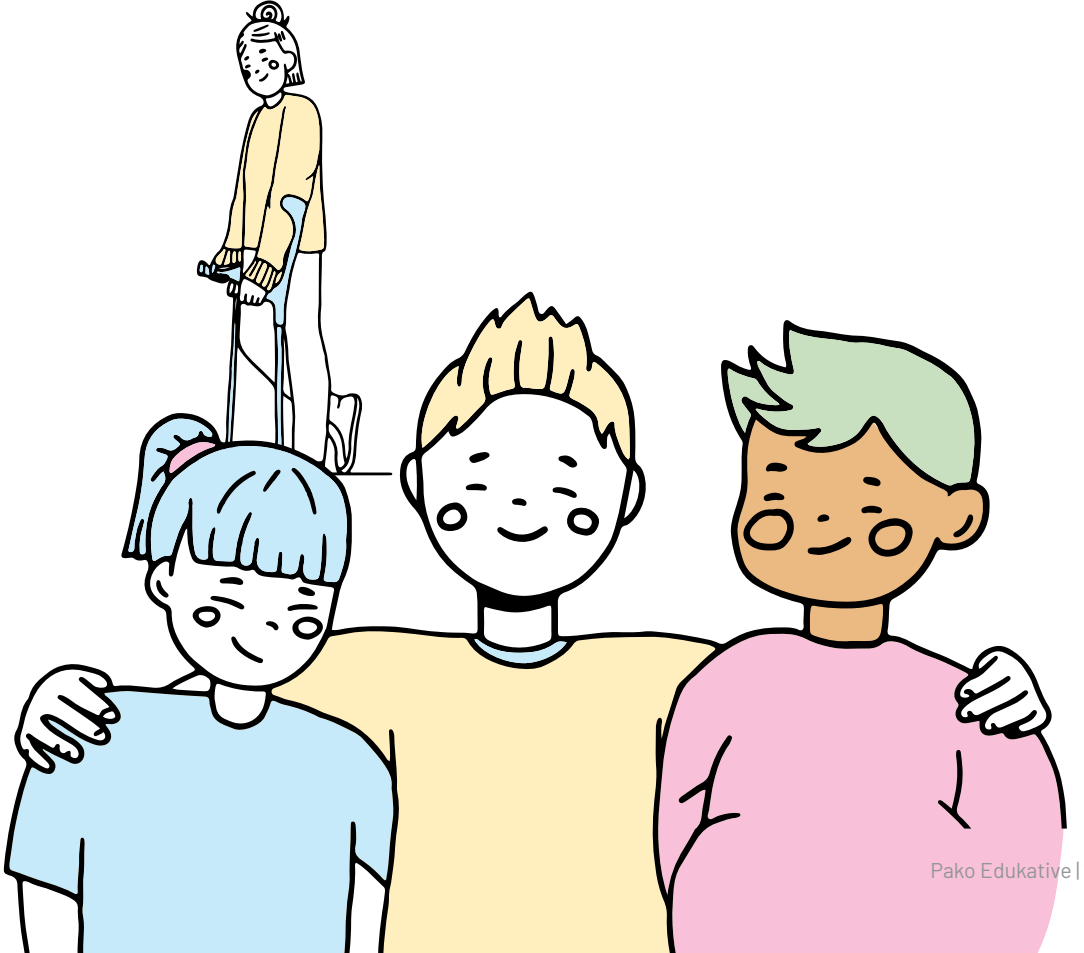
- Sınıfbaşı öğretmen veya kendinizi sohbet için daha serbes gördüğünüz başka bir öğretmenle konuşarak, çünkü yetişkinler durumunuzu anlayacaktır, onların sorununuzu çözmek ve durumu iyileştirmek için yardım etmesi daha kolay olacaktır;
- Var olan endişeleriniz konusunda okul pedagoğundan yardım isteyerek;
- Okulunuzda psikolog varsa okul psikologundan;
- Çocuk/genç olarak sahip olduğunuz hakları öğrenerek ve bilgi sahibi olarak;
- Başkalarının duyguları hakkında iletişim ve anlayış göstermek;
- Başkaları hakkında laf yaymayarak çatışmalardan kaçının;
- Kendini yansıt.

OKULDA ARKADAŞLARIMIZA ZORBALIK YAPMALI MIYIZ?

Dünya, farklı ve eşsiz niteliklere sahip insanlar türleriyle tamamlanır ve dahagüzelidir.Bu yüzden, okuldaki arkadaşlarımızı her ne kadar aynı olmasak da sahip oldukları gibi kabullenmeliyiz. Eğer biz çocuklar / gençler olarak barış ve uyum içinde yaşamak istiyorsak, başkaları hakkında anlayışa sahip olmalı ve cinsiyet,etnik köken, din veya yeteneklerine göre ayrımcılık yapmamalıyız. Aramızdaki bu farklılıklara saygı göstermezsek, toplumumuzda olumsuz nitelikler ortaya çıkar,örneğin: taciz, aşağılama, aşağılayıcı lakapların kullanılması, psikolojikmanipülasyon, fiziksel şiddet veya sosyal dışlanma, tüm bu davranışlar zorbalıkuygulayanda olduğu gibi onların uyguladığı arkadaşlarda da olumsuz sonuçları var.

Zorbalığın olumsuz etkilerinden bazıları şunlardır: okulda kötü performans, duygusaldeğişiklikler, kaygı, aşağılık ve hatta bireyin sağlıklı oluşumunu önemli ölçüde etkileyebilecek çeşitli travmalar.

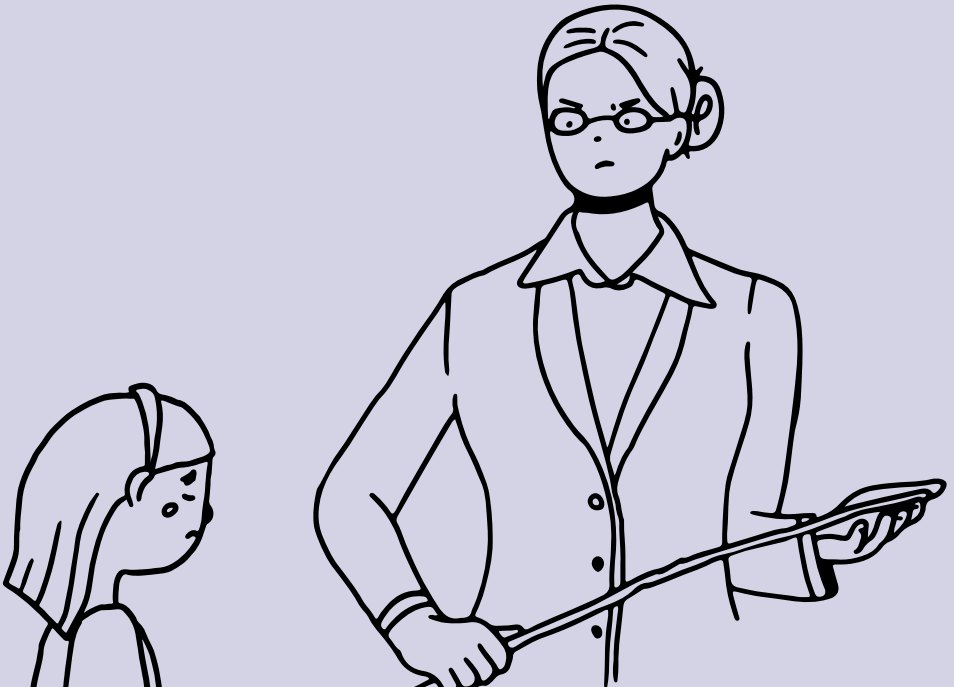
FİZİKSEL CEZALANDIRMA NEDİR?

Fiziksel cezalandırma' bir kişiye yönelik fiziksel güç kullanarak onu yaralamak veya zarar vermek anlamına gelir. Güç kullanan her ceza her ne kadar hafif olursa olsun fiziksel cezadır. Örneğin eğer bir çocuk istemeden bardak kırarsa, odanın duvarlarını çizerse, evin koltuk veya sandalyelerinden zıplarda ve anne yada babası eline yada vücudunun başka bir yerine cezalandırmak için vurursa bu fiziksel cezalandırma değildir.

Fiziksel cezalandırma genelde çocuklara vurma şeklini alır. Ancak, farklı şekillerde de olabilir (örneğin: çocukları tekmelemek, elini mıcıklamak, kulağını, saçını çekmek, çocuğa terlik fırlatmak, elini veya vücudunun farklı yerlerini yakmak vb.). Okullarda ise fiziksel cezalandırma, çocuk bir sorunun cevabını bilmediğinde öğretmeni tarafından eline sopa ile vurdurmak, çocuğu uzun bir süreliğine tek ayak üzerinde durmak zorunda bırakmak, öğrenciyi ilk veya son sırada oturtmak, bunlarda aynı şekilde fiziksel cezalandırma değildir.

Fiziksel ceza olmayan ancak bir o kadar da acımasız farklı cezalandırma biçimleri devar örneğin eğer anne babanı dinlemezsen seni evinden uzakta karanlık bir yere göndereceğiz diyerek çocuğu kasıtlı olarak korkutmak veya diğer aile bireyleri veya toplumun huzurunda onu utandırmak. Bu cezalandırma şekli de fiziksel cezalandırmanın olduğu gibi çocuğa yönelik çok saygısızlık ve aşağılayıcı cezalandırma şeklidir. Çocuklarda fiziksel cezalandırma -ev, okul veya çocuklar için bakımın verildiği diğer yerler dahil farklı yerlerde uygulanabilir.

Bu yüzden her türlü cezalandırma şekilleri yersizdir ve kullanımına müsaade edilmemelidir.

BİZ ÇOCUKLARDA FİZİKSEL CEZA KÖTÜ ETKİLER Mİ?

Evet, fiziksel cezalandırma çocuklarda kötü etki bırakır! Çoğu zaman yetişkinler fiziksel cezalandırmanın duygusal ve fiziksel ağrı ile eşlik ettiğini fark etmez. Onlar, bir tokatın yanlış davranış olmadığını düşünürler oysa ki çocuklarda o tokat, vurmak, mıcıklamanın ne tür sonuçlar bıraktığını anlamazlar.

Çocuklar, anne babanın veya öğretmenin yada herhangi birinin vurmasını kendilerinin zayıf, güçsüz ve aşağılanmış hissederek duygusal acı ile yaşarlar. Fiziksel bakımdan da vurma sırasındaki acı büyüme süreci ve vücudun gelişimini yavaşlatabilir.

KOSOVA'DA FİZİKSEL CEZA YASALAR GEREĞİNCE YASAK MIDIR?

Evet, 06/1-084 sayılı Çocukları Koruma Yasası ile Fiziksel ve zihinsel şiddet türleri ve aşağılayıcı davranışlar da dahil olmak üzere çocuğun insanlık onuruna zarar veren ve onu zayıflatan bedensel ceza ve disiplin önlemleri yasaktır, ayrıca çocuğu aşağılayan, utandıran ve kötü duruma düşüren davranışlar ev ve aile ortamında, eğitim kurumlarında, bakım kurumlarında, emniyet ve adalet sistemi kurumlarında, iş ve topluluk ortamları gibi her tür ortamda yasaktır.⁴

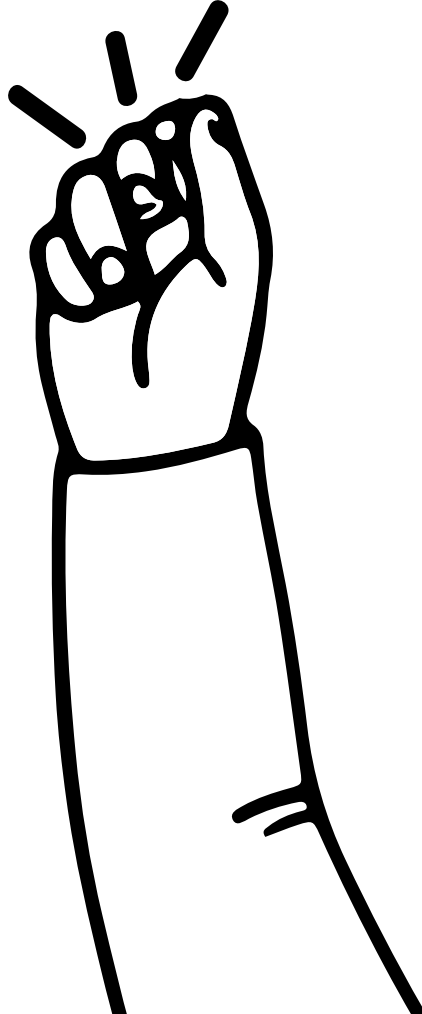
4 Madde 38, Fiziksel Cezalandırmayı Önlemek, Çocukları Koruma Yasası, 2019, <https://gzk.rks-gov.net/ActDocumentDetail.aspx?ActID=20844>

NEDEN BAZI ÖĞRETMENLER FİZİKSEL CEZA KULLANIMINA HALA KARŞI KOYAMIYOR?

Pek çok eğitim çalışanı, fiziksel cezaya direnmekte zorlanır çünkü fiziksel ceza yoluyla çocukların disiplin altına alınacağına ve onların taleplerine itaat edeceğine inanırlar.

Çoğu zaman öğretmenler tarafından fiziksel cezanın kullanılması, öğretmen tarafından vakaları sakince ele alma sabırsızlığı, öğretmenlerin çocuklara karşı içten öfkesi, farklı eğitim biçimlerini bilmediklerinden, çocuk olarak kişisel deneyimleri vb.gibi sebeplerden dolayıdır.

BAZI KIŞİLER FİZİKSEL CEZANIN EĞİTİMİMİZİN VE KÜLTÜRÜMÜZÜN BİR PARÇASI OLDUĞUNU DÜŞÜNÜYOR. KOSOVA'DA BU YAKLAŞIM DEĞİŞTİRİLMELİ MIDIR?

Kosova'da birçok kişi, aile yetiştirme ve kültürümüzün bir parçası olduğu için çocuklarda fiziksel cezanın uygulanması gerektiğini düşünür ve kabul eder. Ancak toplumun gelişmesi ve insan haklarının tanınmasıyla birlikte eğitim ve disiplin, fiziksel ceza veya şiddet ile karıştırılmamalıdır.

Toplumun çekirdeği olan aile, kendi bireylerini içerden ve dışardan saygı ve sevgiyle davranmalıdır. Aile, örf ve adetleri korumalıdır ancak hiçbir zaman çocuğun huzur ve mutluluk içinde büyümesi sırasında temel haklarını ihlal etmemelidir.

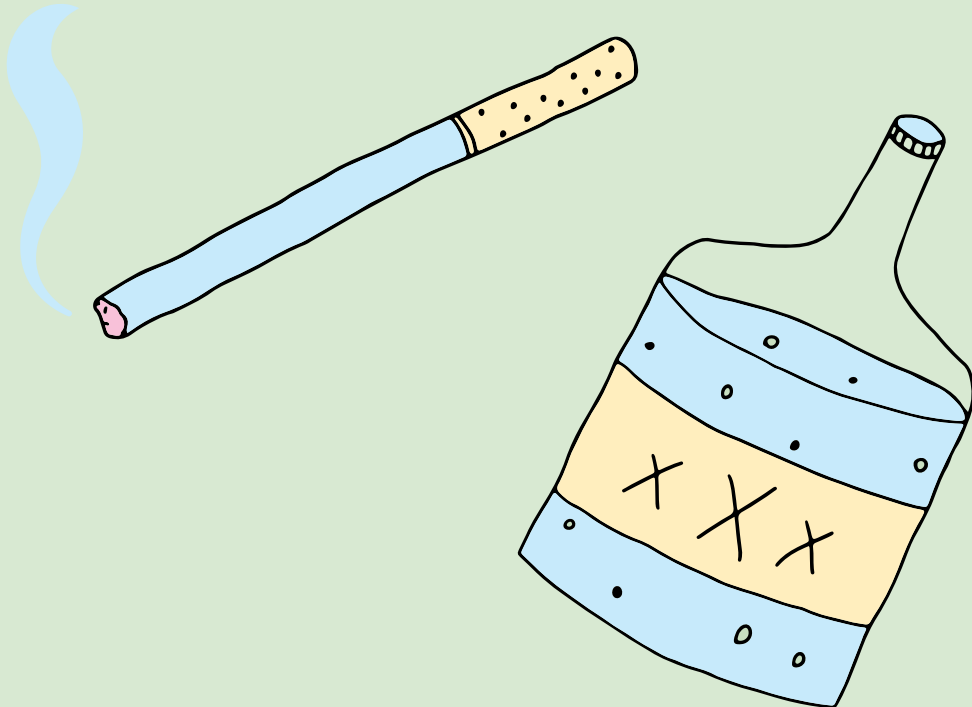
Bu yüzden, ailenin her bir bireyin temel haklarına saygı duymak kanundan önce insani yükümlülüktür!

UYUŞTURUCU MADDELER NELERDİR?

Uyuşturucular, biyolojik sistemin işleyişini değiştiren ve beyne etki ederek çeşitli etkilere neden olan psikoaktif maddelerdir. Ağrı kesiciler, alkol, nikotin, kafein, antibiyotikler, klinik ilaçlar ve yasadışı psikoaktif ilaçlar dahil olmak üzere birçok madde uyuşturucu görevi görebilir. Uyuşturucu kullanımı insan vücudunda sağlık sorunlarına neden olabilir. Hasarın niteliği ve kapsamı, uyuşturucu türüne, kullanım şekline ve kullanma sıklığına bağlıdır.

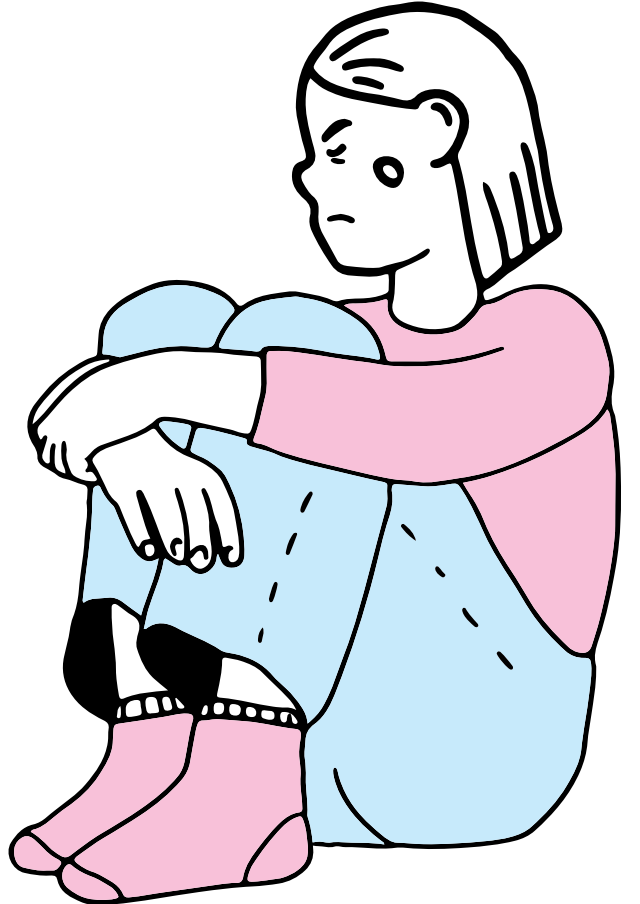
Bazı uyuşturucu türleri akciğerlere zarar verebilir, örn. Sigara içmek kansere, akciğerlerde hasara, diğer enfeksiyonlara ve öksürüğe neden olabilir ve alkol karaciğere zarar verebilir. Karaciğer hasarı, vücudun genel bağışıklığını azaltır ve diğer hastalıkların ortaya çıkma olasılığını artırır. Ruh sağlığı ve beyin işlevi açısından bakıldığında, uyuşturucu kullanımı nörotransmitterlerin çalışmasını bozar. Nörotransmitterler, bilginin beynimize ve vücudumuza aktarılmasını sağlayan beyin kimyasallarıdır. Eğer bir kişi uyuşturucu kullanırsa, beynine uyuşturucunun ana zevkkaynağı olduğunu "öğrenmesine" izin vermiş olur ve daha sonra kişi uyuşturucuya bağımlı hale gelir ve normal hayattan artık zevk almaz.

Ancak tedavi, insanların bağımlı oldukları uyuşturucuları kullanmayı bırakmalarına yardımcı olur. Farklı bağımlılık tedavisi türleri vardır:psikoterapi, ilaç tedavisi. Tedavinin etkisi, bu iki tedavi türü birleştirildiğinde en büyüktür.Tedavi ile, hastaların insanları uyuşturucu kullanmaya iten uyarıcılarla mücadele yollarını öğrenmelerine ve hayatları üzerinde yeniden kontrol sahibi olmalarına yardımcı olur.

Uyuşturucu tütü ve uyuşturucu maddelerin kötüye kullanımı dünya çapında önemli bir sosyal ve sağlık sorunudur, çünkü bu fenomenin doğrudan ve dolaylı etkilerinden kaynaklanan sonuçları ile kişinin kendisine, ailesine ve bir bütün olarak topluma çok zararlıdır ayrıca devlet güvenliğinin tehlikeye atılmasını etkiler.

Çoğu zaman, ilke nedenlerden dolayı, öğrenciler madde kullanımıyla ilgili konuları tartışmaya motive olmazlar. Bazıları, sınıfta bile olsa bu maddeleri kendi başlarına tartışmanın insanları kullanmaya başlaması için motive edebileceğine inanabilir.Diğerleri ise, bu maddeleri öğrenmenin öğrenciler için önemli olmadığını, çünkü onları zaten kullanmayacaklarını söyleyebilir.

KENDİMİZE ZARAR VEREN OLUMSUZ OLGULAR HAKKINDA NEDEN MERAK ETMELİYİZ?

Pek çok çocuk / genç, sadece onları kullanırken deneyimlemeleri gereken tatmin duygusunu yaşamak için uyuşturucu kullanmaya meraklıdır. Ancak gerçek şu ki, alınan veya test edilen en küçük dozlar bile miktarın kullanımını artırma etkisine sahiptir ve vücut uyuşturucu maddeleri ne kadar çok alırsa o kadar bağımlı hale gelir. Uyuşturucunun etkileri, davranış bozuklukları, değişen duygusal durum, iç organlarda meydana gelen hasarlar, örneğin: marihuana kullanımından kaynaklanan akciğer, kokain, eroin ve diğerlerinden kaynaklı böbrek, hasarı gibi.

Bu yüzden, kendimize zarar veren, bizim ve toplumun geleceğini yok eden olumsuz olguların sağlıklı zihnimizin hayal gücünde yeri olmamalıdır.

MÜZİK İLE EĞLENİRKEN, UYUŞTURUCU MODERN BİRŞEY OLARAK MI GÖRÜLÜR? EĞER ONLAR KULLANIRSA BU ÇOCUKLARI VEYA KİŞİLERİ DAHA MODERN MI GÖSTERİR?

Müzik ile eğlenirken uyuşturucu kullanmak modern birşey olarak görülebilir ancak toplumda bunların kullanımı, yaşadığımız süre boyunca daha gelişmiş veya özgürleşmiş insanlar tarafından görülmemizi sağlamaz. Topluma göre 21. yüzyılda modern olmak için bir genç eğitilmiş, öğretimli olmalı, başkalarıyla net iletişim kurmayı bilmeli, arkadaşları olmalı, yaratıcı olmalı, sorunları mantıkla çözmeli, sporla uğraşan, sağlıklı yemek pişirmeyi bilen, iyi dijital becerilere sahip vb. olan kişidir.

EĞER UYUŞTURUCU KULLANIRSAK NE YAPMALIYIZ?

Eğer böyle bir durum, uyuşturucu madde kullanma durumu başınıza gelirse yapmanız gereken:

- Ailenizle yada yakın ve güvenilir arkadaşlarınızla konuşmak.
- Sakinliğinizi koruyun, bu olaydan dolayı olumsuz düşünce ve duygulara izin vermeyin.
- Onu kullanmanıza sebep olan durumun özetini yapın.
- Kendini hemen toparlamak için bir plan yap.
- Güvenilir kişilerden yardım isteyin. Eğer kendiniz sorunu çözemezseniz, başkaları etkili bir şekilde yardımınıza gelebilir.

RADİKALİZM VE AŞIRICILIK NEDİR?

Radikalizm, sosyo-politik ideolojilere doğru büyüyen bir psiko-sosyal süreci ifade eder. Radikalizm ve aşırılık, bu fenomenlerin son yıllarda sahip olduğu yaygınlık, dinamikler ve eğilimler ve ayrıca insan yaşamı ve güvenliği açısından son derece tehlikeli sonuçlar nedeniyle toplum için genel bir küresel sorun haline geldi. Bunların sebepleri farklıdır. Kontrolsüz küreselleşme, uzun vadeli insani krizler, kaotik sosyal değişim, değer sisteminin kırılması, savaşlar, kitlesel savaş suçları vb. ile ilgilidir.⁵

Gençlerin radikalleşmesini etkileyen genel faktörler şunlardır:

- kimlik krizi;
- kişisel kriz;
- kişisel durumlar
- yerine getirilmemiş özelemler ve suç.

⁵ Arnavutluk Helsinki Komitesi, "Şiddetli aşırılık çağımızın en büyük sorunu" - SİVİL TOPLUM KURULUŞLARI EL KİTABI: http://www.ahc.org.al/wp-content/uploads/2018/06/Manual_Ekstremizmit-1.pdf

ÇOCUK İSTISMARI NEDİR VE NEDEN OLUR?

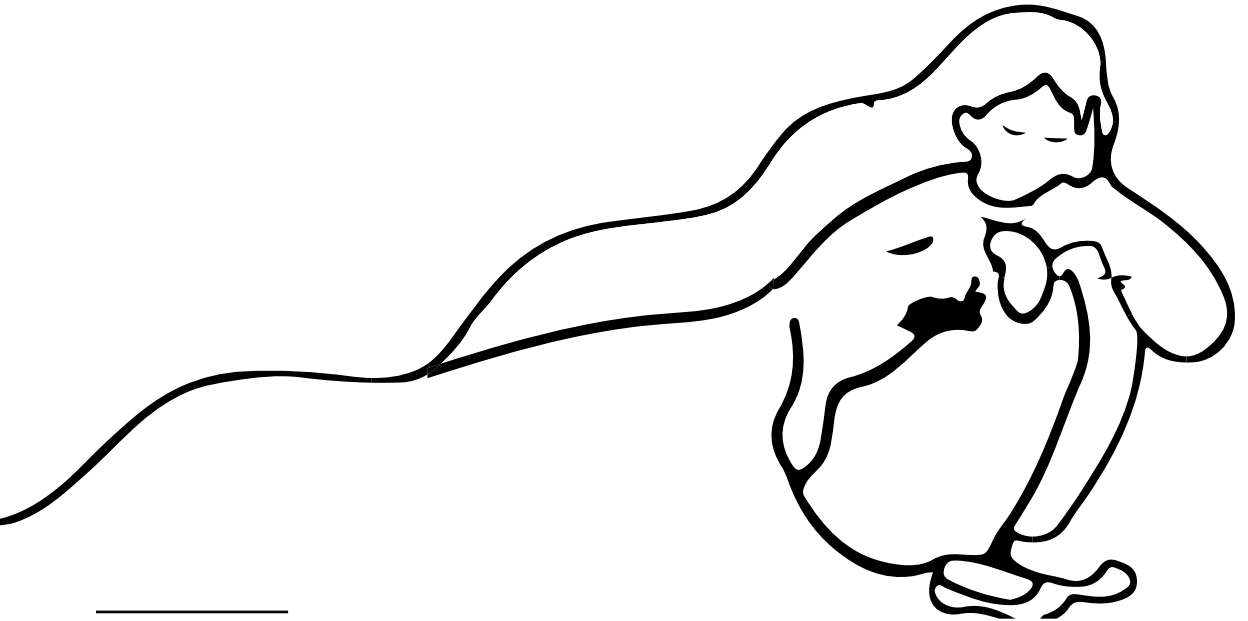
Çocuk istismarı⁶ makul bir şekilde açıklanamayan, çocuğa zarar veya yaralanmaya neden olan her türlü kötü muamele veya ihmal sayılır. Çocuk istismarı: fiziksel, duygusal ve cinsel istismarı ayrıca ihmal içerir. Çocuğa yönelik şiddet birkaç şekildemeydana gelir ve gerçekleşir: duygusal, fiziksel, cinsel ve ihmal şeklinde.

İstismara yol açan davranışları etkileyen faktörlerden bazıları şunlar olabilir:

Bireysel faktörler - bilgi, tutumlar, şiddet ve beceri eksikliği ile ilgili düşünceler, iletişim güçlükleri, uyuşturucu ve alkol kullanımı, şiddete tanık olma veya kişilerarası şiddete maruz kalma,

Aileden kaynaklı faktörler - ebeveyn sevgi ve desteği eksikliği; aile için şiddet deneyimi; çocukların fiziksel cezalandırması ve kötü muamelesi; suç davranışına karşan ebeveynleri, kardeşleri;

Sosyal faktörler - sosyal-ekonomi eşitsizlikler, şehirleşme ve aşırı nüfus artışı, hızlı ekonomi ve teknolojinin gelişmesi, takibinde gençler arasında yüksek işsizlik düzeyi, kamu bilgilendirme araçların etkileri, şiddet içeren davranışları destekleyen sosyal normlar; silah taşımak; çatışma sonrası durum.

⁶ Haxhiymeri. E., Kulluri. E., Hazizaj. A., 2005. "Ailede çocuk istismarı", CRCA, IRCCRA.

ÇOCUĞUN AİLESİ, ARKADAŞI, ÖĞRETMENİ VEYA YAŞADIĞI ORTAMI ÇOCUĞUN İSTISMARA MARUZ KALDIĞININ BELİRTİLERİNİ NASIL TESPİT EDEBİLİR?

Fiziksel istismarın göstergelerinden bazıları şunlardır⁷: kırım kemik, fraktür, morarma, çizik, yırtılma, yanık izleri, deride alet veya parmak izleri şeklinde morarma izleri, kanama veya açıklanamayan rahatsızlık, fiziksel deformiteler, bilinç kaybı.

Fiziksel şiddetin bir sonucu olarak çocuk davranışının olası belirtilerinden bazıları şunlardır:

- Mutsuz, içe dönük veya depresif duruşlar;
- Endişeli, huzursuz uyku;
- Saldırgan davranış;
- Bazı yetişkinlerden veya genel olarak yetkişkinlerden korkma;
- Ebeveynin / vasiinin eve dönmesi veya çocuğun eve dönmesi korkusu ve ayrıca ebeveyn / veli veya bir aile üyesiyle iletişim kurma korkusu;
- Yetişkinlere güven eksikliği veya düşük özgüven;
- Çok pasif tutum ve sürekli şikayetler;
- Uyuşturucu ve alkol kullanımı;
- Evden sürekli uzaklaşma veya terk etme vb.

---

⁷Çocukları korumak için çalışanların çalışma protokolü”, 2010. Çalışma Bakanlığı, Terre des Hommes, UNICEF

Cinsel istismarın gösterge niteliğinde davranışsal belirtileri⁸

Cinsel istismarın en belirgin belirti ve semptomları: rektal veya genital ağrı, rektal veya genital kanama, ergenlik öncesi çocuklarda cinsel yolla bulaşan hastalıkların varlığı ve özellikle kalıcıysa erken cinsel davranışlardır.

Cinsel istismara uğrayan bir çocuğun gösterebileceği davranışsal belirtiler aşağıda özetlenmiştir. Aşağıdaki endişelerin hepsinin cinsel istismara işaret etmediğini unutmamak önemlidir.

Cinsel şiddetin bir sonucu olarak çocuk davranışının olası belirtilerinden bazıları şunlardır:

- İki aşırı aktiviteden birini gösterir (hiperaktif veya çekingen);
- Düşük özgüven sergiler;
- Arkadaşlarla sığ ilişkilerin kanıtlarını gösterir;
- Genel suçluluk veya utanç duygularını ifade eder;
- Vücut görüntüsünde bir bozulma gösterir (çizimler);
- Gerileyen davranış gösterir;
- Yetişkinlerden neredeyse fobik olarak korkar;
- Okul başarısında kötüleşme / düşüş gösterir;
- Yeme bozukluğu var;
- Açık cinsel kışkırtıcı davranış sergiler;
- Evi terk eder.

Psikolojik / duygusal istismar göstergeleri:

- iziksel, zihinsel ve duygusal gelişimde gecikmeler;
- sürekli kaygı hali;
- konuşma veya bir görüşü ifade etmede gecikmeler;
- düşük özgüven;
- acı verici duruma uygun olmayan duygusal tepki;
- aşırı saldırganlık veya pasiflik;
- uyuşturucu madde ve alkolün kötüye kullanılması;
- evden sürekli uzaklaşma veya terk etme vb.
- çeşitli etkinlikleri gerçekleştirme isteğinin olmaması;

---

8 Shehu. E., Gramo. A.,2008. "Cinsiyete dayalı şiddet. Sağlık çalışanları el kitabı", Sosyal Çalışanlar Ulusal Kuruluşu.

İhmal edilmiş bir çocuğun olası belirtileri şunlardır:

- çocuğun kıyafetleri mevsime veya havaya uygun değildir (bu, soğuk algınlığı, öksürük, zatürre, güneş yanığı, donma vb. semptomlara neden olmuş olabilir);
  - Çocuğun kişisel hijyen eksikliği (uzun ve kirli tırnaklar, kötü vücut kokusu, taranmamış ve yıkanmamış saçlar, baş ve vücuttaki parazitler);
  - yetersiz bir şekilde bakımı yapılır veya uygun olmayan bir kişinin bakımına bırakılmış;
  - ilaçla veya doktor tarafından tedavi edilmediğini gösteren sorunları var;
  - yetersiz besleniyor (çocuk düşük kilolu ve yaşına göre uygun gelişim göstermiyor, yemek yutmakta güçlük çekiyor, her zaman yorgun ve bitkin, vücudu çocuksu tonları kaybetti vb.);
- Okula sürekli gecikme veya düzensiz pasigürtê i internetit mund tē ketē pasoja negative pēr ta.

DIJITAL İSTİSMARIN NE OLDUĞUNU BİLİYOR MUYUZ?

Bilişim teknolojisinin son yıllarda hızla gelişmesi, dünyanın birçok yerinde çocukların internete güvensiz erişiminin bir sonucu olarak ortaya çıkan risk seviyesinin artmasıyla da bağlantılı olarak, kullanımlar ve çeşitli internet aramaları sırasında çocukları korumayı amaçlayan alınacak önlemlerin önemini ortaya koymuştur. Teknolojinin hızla geliştiği ve daha fazla araştırma fırsatı sunduğu göz önüne alındığında, çocukların teknolojik cihazların önünde geçirdikleri zaman yüzdesi artıyor ve bununla çocuklar ve ergenler üzerindeki etkisi artıyor.

Genellikle oyun sitelerinde, sosyal ağlarda, YouTube'da veya çocukların çok zaman geçirdiği diğer İnternet adreslerinde, diğer çocuklar tarafından yapılan şiddete ve tehditlere maruz kalırlar, uygunsuz içeriğe sahip materyaller sergilenir, kişisel verilerin kötüye kullanılması , çeşitli virüs saldırıları vb. Bu yüzden, çocuklar dikkat etmelidir çünkü güvenli olmayan internet kullanımının onlar için olumsuz sonuçları olabilir.

Siber şiddet (cyberbullying) İnsanlar interneti yabancılara kötü mesajlar, şok edici fotoğraflar ve videolar göndererek birini tehdit etmek, taciz etmek veya aşağılamak için kullandıklarında kullanılan İngilizce terminolojidir. Siber şiddet, elektronik araçları (İnternet veya cep telefonu gibi) kullanarak başka çocukları veya ergenleri taciz etmek, tehdit etmek, aşağılamak, utandırmak veya bir çocuğa veya ergene karşı farklı bir şiddet şeklinin kullanılmasıdır.

Pek çok dijital istismar biçimi vardır, ancak bunlar en yaygın olanlarıdır:

- Tehdit edici veya rahatsız edici olabilecek e-postalar göndermek (örneğin, saldırgan, ırkçı veya diğer önyargılı mesajlar);
- Arkadaşlara veya doğrudan mağdurlara dedikodu göndermek veya yayınlamak;
- Sosyal ağlardaki gönderiler - ör. birisinin sırları (örn. Facebook veya Twitter);
- Çocuklara takma ad veya lakablar vererek mesajlarla, Chat iletişim ile, sosyal ağlara yayınlamak vb. çocuklara hakaret etme;
- Başkalarının fotoğraflarını (genellikle utanç verici veya gizli / kişisel fotoğraflar) izinleri olmadan inyrtıyır göndermek veya yayınlamak;
- İnternette alay etmek veya aşağılamak amacıyla belirli bir kişiyi veya çocuğu hedef alan belirli profiller veya web siteleri oluşturmak.
- Çocuklar genellikle internet üzerinden öfke, intikam veya inatta dolayı zorbalığa uğrar. Bazen eğlenmek için başkalarını taciz eder ya da sıkıldığından ve de çok fazla boş zamanları olduğu için alay ederler.

DIJITAL İSTİSMAR NASIL ÖNLENİR?

Dijital istismarı önlemek için atabileceğiniz adımlar:

- Zorbalara veya yabancılara cevap vermeyin,
- Onların mesajlarını okumayın,
- Onları blok edin ve onlarla iletişim kurmayın,
- Tacizin hemen rapor edilmesi;
- Sizi taciz edenlerden hiçbir zaman intikam almayın;
- Ebeveynleriniz dışında hiç kimseye şifrenizi söylemeyin;
- Eğer taciz mağduru olursanız bunu ebeveynlerinize söylemeniz çok önemlidir;
- Online taciz ile ilgili kanıtları saklayın;
- Sizi taciz eden kişiyi tespit etmeye çalışın!

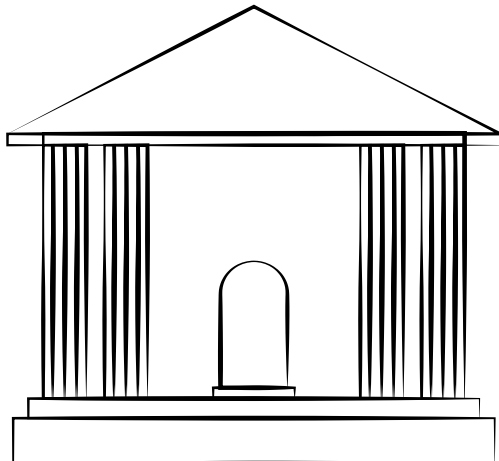
BİZİM VEYA ETRAFIMIZDAKI TOPLUMUN YAŞADIĞI ŞİDDET İÇİN YARDIM ALMALI MIYIZ VE NERDEN ALMALIYIZ?

Evet, lütfen en güvendiğiniz insanlara yönelik. Ebeveynleriniz sizi koruyabilir ve rehberlik edebilir. Ebeveynlerinizle konuşmaktan çekinmeyin, onlara hayatınızda ve toplumunuzda neler olup bittiğini, sosyal çevrenizde gördüklerinizi ve sizi korkutan şeyleri anlatın.

Ayrıca kendinize yardım etmeleri için büyükanne, büyükbabanıza, kız kardeşinize veya erkek kardeşinize yönelebilirsiniz. İstismara uğradıklarınızı fark ederseniz arkadaşınıza da yardım edebilirsiniz. Okul ortamında öğretmenine de yönelebilirsiniz, onlar ne yapacaklarını bilirler.

Ayrıca şiddete müdahale ve bildirmekten sorumlu kurumlar şunlardır:

- Eğitim ve Bilim Bakanlığı,
- Belediye Eğitim Müdürlüğü,
- Eğitim Kurumları
- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı,
- Belediyeler - Sosyal hizmet merkezleri
- Kosova Polisi
- Adalet Bakanlığı Ceza İnfaz Kurumu ve Denetimli Serbestlik Hizmeti
- Sağlık Bakanlığı - Aile sağlığı kurumları
- Toplum ve topluluk - yaşadığımız yer
- Kamu veya özel medya.

Bu yayın PROtectChild projesi kapsamında gerçekleştirildi, İsveç Hükümeti tarafından finanse edilmektedir.

İeriğın sorumluluğı geliştiriciye aittir.

İsveç hükümeti mutlaka görüşleri paylaşmaz ve ifade edilen yorumlar.